

Izvajanje Nitratne direktive v Sloveniji – pravni okvir

Rodica, 19. 4.2018;
Helena Matoz, Ministrstvo za okolje in prostor

Direktiva Sveta z dne 12. decembra 1991 o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati (91/676/EGS) Prenos v slovenski pravni red

- Cilji
- Ranljiva območja
- Program ukrepov

Uredba o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov (Uradni list RS, št. 113/09, 5/13 in 12/17)

- Namen
- Vsebina programa ukrepov
- Spremljanje stanja (monitoring)
- Nadzor
- Poročanje

Direktiva 91/676/EGS

Prenos Direktive 91/676/EGS v slovenski pravni red:

- Uredba o vnosu nevarnih snovi in rastlinskih hranil v tla (Uradni list RS, št. 68/96 in 35/01) - **začetek izvajanja obveznosti Direktive 91/676/EGS december 1996 v Sloveniji**
- Pravilnik za izvajanje dobre kmetijske prakse pri gnojenju (Uradni list RS, št. 130/04)
- Vlada RS je dne 15.4.2004 sprejela Operativni program za varstvo voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijske proizvodnje 2004-2008
- Uredba o mejnih vrednostih vnosa nevarnih snovi in gnojil v tla (Uradni list RS, št. 84/05)

Obisk predstavnikov Evropske komisije (maj 2007)

- Uredba o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov (Uradni list RS, št. 113/09, 5/13 in 12/17)

Direktiva 91/676/EGS - Pravne podlage

- Uredba o stanju površinskih voda (Uradni list RS, št. 14/09, 98/10 in 96/13),
- Uredba o stanju podzemnih vode (Uradni list RS, št. 25/09 in 68/12),
- Pravilnik o monitoringu stanja površinskih voda (Uradni list RS, 10/09 in 81/11)
- Pravilnik o monitoringu podzemnih voda (Uradni list RS, 31/09)

- Zakon o varstvu okolja (Uradni list RS, št. 39/06 – uradno prečiščeno besedilo, 49/06 – ZMetD, 66/06 – odl. US, 33/07 – ZPNačrt, 57/08 – ZFO-1A, 70/08, 108/09, 48/12, 57/12, 92/13, 56/15, 102/15, 30/16 in 61/17 – GZ)

- Vodna direktiva (Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2000/60/ES z dne 23. oktobra 2000 o določitvi okvira za ukrepe Skupnosti na področju vodne politike) in
- Direktiva o 2006/118/ES o varstvu podzemne vode pred onesnaževanjem in poslabšanjem

Direktiva 91/676/EGS

Cilji:

- zmanjševanje onesnaževanja voda, ki ga povzročajo nitrati iz kmetijskih virov
- preprečiti nadaljnje onesnaževanje take vrste

Direktiva 91/676/EGS

Ranljiva območja:

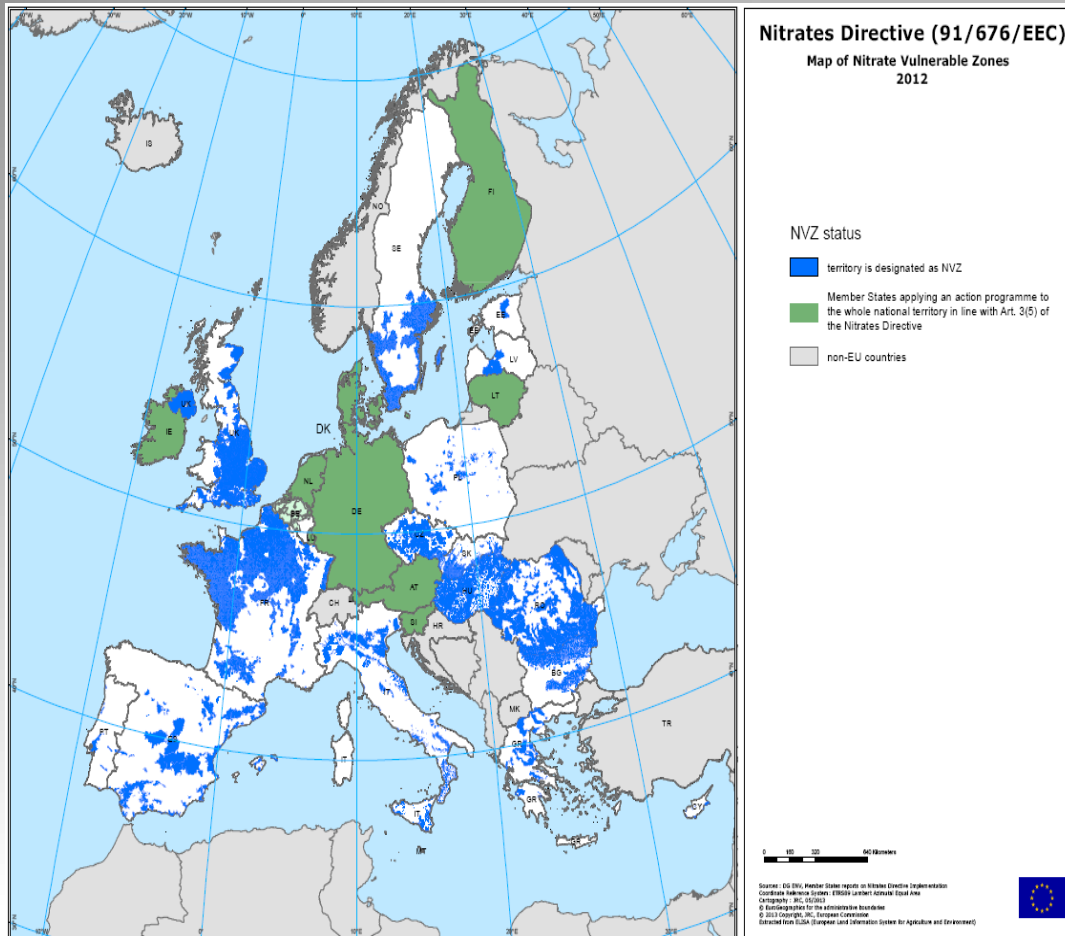
- v skladu s petim odstavkom 3. člena Direktive 91/676/EGS je Slovenija v letu **2001** z Uredbo o spremembah in dopolnitvah uredbe o vnosu nevarnih snovi in rastlinskih hranil v tla (Uradni list RS, št. 35/01) celotno območje Slovenije opredelila za **ranljivo območje** in s tem sprejela odločitev, da se bo operativni program za varstvo voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijske proizvodnje izvajal na celotnem ozemlju Republike Slovenije.

Razlog:

- varovanje podzemnih voda kot ključnega vira pitne vode v Sloveniji (podzemne vode predstavljajo 95% vode za preskrbo prebivalcev).

Direktiva 91/676/EGS

- V Evropski uniji so pristop, da se operativni programi za varstvo voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijske proizvodnje izvajajo na celotnem ozemlju, poleg Slovenije doslej uporabile tudi naslednje države članice: Avstrija, Danska, Finska, Nemčija, Irska, Litva, Luksemburg, Malta, Nizozemska, regija Flandrija in Severna Irska.

Direktiva 91/676/EGS

Operativni program:

- nanaša se na celotno ranljivo območje
- sestavljajo ga **obvezujoči ukrepi**, ki se jih tudi nadzira
- pripravi in izvaja se monitoring – spremljanje deleža nitratov v površinskih in podzemnih vodah
- vsaka 4 leta se Evropsko komisijo obvesti o pregledu programa ukrepov ali o njegovih spremembah
- za vsako 4 letno obdobje se Evropski komisiji posredujejo informacije na posebej pripravljenih poročevalskih obrazcih
- Evropska komisija pripravi poročilo Svetu in Evropskemu parlamentu o izvajanju Direktive Sveta 91/676/EGS na podlagi poročil držav članic za posamezno poročevalsko obdobje

Direktiva 91/676/EGS - Uredba o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov

Uredba o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati **šteje za operativni program izvajanja ukrepov zmanjšanja vnosa dušika v tla in na tla** (točka (a) in točka (b) četrtega odstavka 5. člena Direktive 91/676/EGS).

Uredba o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitratni iz kmetijskih virov – nitratna uredba

Določa:

- mejne vrednosti letnega vnosa dušika:
  - 170 kg N /ha iz živinskih gnojil na kmetijska zemljišča v uporabi na ravni kmetijskega gospodarstva
  - 250 kg N/ha iz **organskih gnojil** na posamezno enoto rabe kmetijskih zemljišč (živinska in druga organska gnojila)
  - mejne vrednosti skupnega vnosa dušika z gnojili (**organska in mineralna gnojila**) za posamezne vrste kmetijskih rastlin na posamezno enoto rabe kmetijskih zemljišč skladno s potrebami rastlin po dušiku
- ukrepe za zmanjšanje in preprečevanje onesnaževanja voda, ki ga povzročajo nitratni iz kmetijskih virov

Zavezanci za izvajanje te uredbe so vsa kmetijska gospodarstva, ki izvajajo gnojenje, oziroma kmetijska gospodarstva, kjer pri nastajanju njihove dejavnosti nastajajo živinska gnojila ali bioplinska gnojevka ali kompost ali digestat, četudi slednja ne vsebujeta živinskih gnojil.

Nitratna uredba

- Kmetijsko gospodarstvo, na katerem nastajajo živalska gnojila v količinah, ki presegajo dovoljeni letni vnos dušika, mora zagotoviti:
  - oddajo presežkov živalskih gnojil drugim uporabnikom kmetijskih zemljišč,
  - predelavo presežkov živalskih gnojil in njihovo prodajo na trgu v različnih oblikah ali
  - odstranitev presežkov živalskih gnojil na drug način v skladu s predpisi, ki urejajo ravnanje z odpadki.
- Količina oddanega, prodanega ali na drug način odstranjenega dušika iz živalskih gnojil se izračuna na podlagi vsebnosti dušika v živalskih gnojilih v skladu z zahtevami te uredbe
- Količina oddanih, prodanih ali na drug način odstranjenih živalskih gnojil mora biti izkazana na posebnem obrazcu (Priloga 3 te uredbe)

Nitratna uredba - ukrepi

1. Časovne prepovedi gnojenja:

- gnojenje s **tekočimi organskimi gnojili** (gnojevka, gnojnica, bioplinska gnojevka, digestat z manj kot 20% suhe snovi) je na kmetijskih zemljiščih prepovedano **od 15. novembra do 1. marca**

Izjeme (krajša obdobja prepovedi):

- 15. novembra do 15. februarja : za setev jarih žit, trav in travno deteljnih mešanic ter za pomladansko dognojevanje ozimin in sejanega travinja
- submediteransko območje (določeno po katastrskih občinah v prilogi uredbe) na zemljiščih:
  - brez zelene odeje od 1. decembra do 15. februarja
  - z zeleno odejo od 15. decembra do 15. januarja
  - 1. decembra do 1. februarja: za setev jarih žit, trav in travno deteljnih mešanic

Nitratna uredba - ukrepi

- gnojenje s **hlevskim gnojem, kompostom ali digestatom z več kot 20% suhe snovi** je na kmetijskih zemljiščih prepovedano **od 1. decembra do 15. februarja**

Izjeme (krajša obdobja prepovedi):

- submediteranska regija na zemljiščih:
  - brez zelene odeje od 1. decembra do 1. februarja
  - z zeleno odejo od 15. decembra do 15. januarja
- gnojenje **z mineralnimi gnojili, ki vsebujejo dušik**, je prepovedano **od 15. oktobra do 1. marca**, od 1. septembra do začetka trajanja prepovedi pa vnos mineralnih gnojil ne sme presegati 40 khN/ha

Izjeme (krajša obdobja prepovedi):

- od 1. decembra do 15. februarja: gnojenje ozimin
- submediteranska regija na zemljiščih:
  - brez zelene odeje od 1. decembra do 1. februarja
  - z zeleno odejo od 15. decembra do 15. januarja

Ni omejitev za gnojenje kmetijskih rastlin v rastlinjaki

Nitratna uredba - ukrepi

2. Pravila gnojenja na strmih zemljiščih, ki so nagnjena k površinskim vodam:

- odmerki organskih in mineralnih gnojil, ki vsebujejo dušik, morajo biti razdeljeni v več delov in posamezen odmerek ne sme presegati 80 kg N/ha in
- na njivah, ki so na strmih zemljiščih, nagnjenih k površinskim vodam, mora biti zagotovlje eden od naslednjih ukrepov:
  - njiva mora biti razmejena s prečnimi ozelenjenimi pasovi
  - njiva mora biti obdelana prečno na strmino
  - njiva mora biti preko zime prekrita z zeleno odejo
  - med njivo in površinsko vodo mora biti najmanj 15 m pas zemljišča, poraščen z zeleno odejo ali drugimi kmetijskimi rastlinami

3. Prepovedano je gnojenje (z organskimi in mineralnimi gnojili) na tleh, ki so nasičena z vodo, na poplavljenih tleh, zamrznjenih tleh ali tleh, prekritih s snežno odejo

4. Prepovedano je gnojenje na gozdnih zemljiščih, razen za sajenje sadik, sejanje, raziskovanje, utrjevanje cestnih brežin

5. Prepovedano je gnojenje v bližini vodotokov

- 5m oziroma 15m na priobalnih zemljiščih, kot določa Zakon o vodah
- 100m okoli vodnih virov vključenih v sistem javne vodooskrbe, ki še niso zavarovani

Nitratna uredba - ukrepi

6. Skladiščenje:

- živalska gnojila in bioplinska gnojilna se morata skladiščiti v zbiralnikih tekočih živalskih gnojil, na gnojiščih ali v drugih **vodotesnih** objektih:
  - ne sme priti do nenadzorovanega iztekanja in onesnaženja vode ali tal
  - biti morajo vodotesna, stabilna, odporna proti mehanskim, toplotnim ali kemičnim vplivom
  - redno vzdrževana
- pretočni kanali in cevovodi med objekti morajo biti vodotesni, stabilni, odporni proti mehanskim, toplotnim ali kemičnim vplivom ter redno vzdrževani
- **zmogljivost skladišč** mora biti prilagojena številu in vrsti živali in mora zagotavljati zmogljivost **za najmanj 6 mesečno skladiščenje** (4 mesece za submediteran)
- če se uporabljajo različni načini zbiranja živalskih gnojil in različne vrste in kategorije rejnih živali, se najmanjše zmogljivosti skladišč za živalska gnojila ustrezno preračunajo z uporabo preglednice 3 priloge 1 uredbe

Nitratna uredba- ukrepi

izjeme glede zmogljivosti skladišč za živalska gnojila, če:

- gre za rejo na globokem nastilu,
- gre za pašo, ki traja 8 mesecev ali več,
- se živalska gnojila predelujejo in prodajajo na trgu ali se z njimi ravna kot z odpadki
- gre za submediteransko območje
- gre za perutninski gnoj z nastiljem iz talne reje z več kot 400 g suhe snovi
- za male kmetije

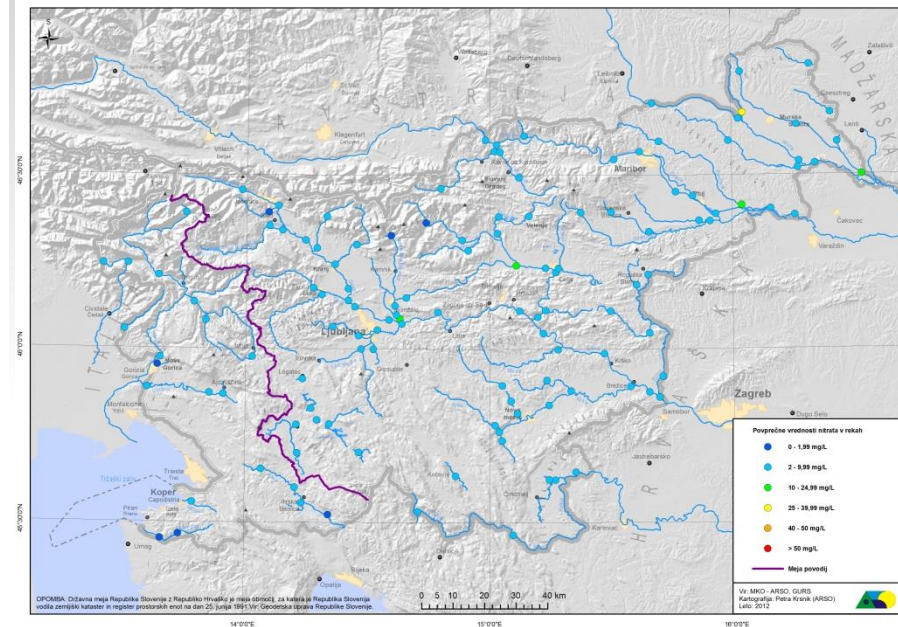
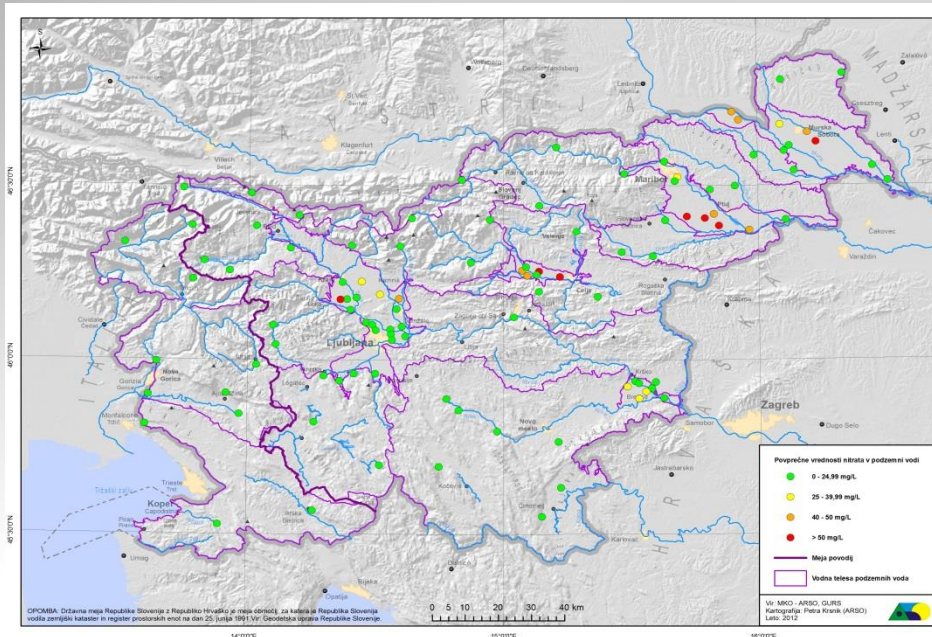
Količina vnosa gnojil v tla mora izhajati iz razmer v tleh, podnebnih razmer, padavin, namakanja ter iz rabe zemljišč in kmetijske prakse. Temelji na ravnotežju med predvidljivo potrebo rastlin po dušiku in preskrbo rastlin z dušikom iz tal in z gnojenjem – gnojiti je treba v skladu s potrebami rastlin

Nitratna uredba

Spremljanje stanja/monitoring:

- Za določitev obsega onesnaženja voda z nitrati iz kmetijskih virov se uporabljajo podatki o monitoringu površinskih (reke, jezera, morje) in podzemnih vodah, ki ga izvaja Agencija RS za okolje

Nitratna uredba

Podrobnejši ukrepi:

- Na podlagi ocene učinkovitosti ukrepov za zmanjševanje in preprečevanje onesnaževanja voda zaradi vnosa dušika iz kmetijskih virov, ter na podlagi podatkov o monitoringu površinskih in podzemnih voda, se za območja, kjer so zaznane presežene vrednosti nitratov v vodi, lahko določijo **podrobnejši ukrepi** za zmanjševanje in preprečevanje nadaljnjega onesnaževanja voda z nitrati iz kmetijskih virov. Pri izbiri teh ukrepov je treba upoštevati njihovo učinkovitost in stroške v primerjavi z drugimi možnimi preventivnimi ukrepi.

Nitratna uredba

Nadzor:

- Nadzor nad izvajanjem te uredbe v zvezi z ukrepi za zmanjševanje in preprečevanje onesnaževanja voda z nitrati iz kmetijskih virov opravljajo inšpektorji, pristojni za kmetijstvo.

Nitratna uredba

Poročanje:

Ministrstvo pristojno za okolje skupaj z ministrstvom, pristojnim za kmetijstvo poroča Evropski komisiji o določitvi ranljivega območja, ukrepih za zmanjševanje in preprečevanje onesnaževanja voda, ki ga povzročajo nitrati iz kmetijskih virov, povzetkih rezultatov monitoringa površinskih in podzemnih voda ter o drugih informacijah, če so te pomembne za varstvo voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov. Poročilo zajema štiriletno obdobje in se pošlje Evropski komisiji v šestih mesecih po koncu obdobja, na katerega se nanaša.

Slovenija je poročala za obdobje 2000-2003, **2004-2007, 2008-2011 in 2012-2015 - obvezujoče**

Nitratna uredba

Smernice za izvajanje zahtev varstva voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov (julij 2016, posodobljeno julij 2017)

http://www.mop.gov.si/si/delovna_podrocja/voda/nitratna_direktiva/

Direktiva 91/676/EGS

POROČILO KOMISIJE SVETU IN EVROPSKEMU PARLAMENTU o izvajanju Direktive Sveta 91/676/EGS o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov na podlagi poročil držav članic za obdobje 2008–2011 (Bruseljski, 4.10.2013- poročilo drugič predložilo vseh 27 držav članic):

- RAZVOJ KMETIJSKIH OBREMENITEV - Stalež živine
Stalež živine je eden glavnih kmetijskih obremenitev za okolje. Velika lokalna ali regionalna gostota živine pomeni visoko tveganje za okolje, saj je proizvodnja gnojil neuravnotežena z razpoložljivostjo zemljišča in potrebami posevkov. To neravnovesje ustvarja presežek hranil, ki se večinoma prej ali slej izločijo v vodo (nitrati in fosfati) in zrak (amonijak in dušikovi oksidi).
- Podatki Eurostata za perutnino so na voljo le za leta 2003, 2005, 2007 in 2010, pri čemer kljub velikim razlikam med državami članicami v EU-27 povprečno niso pokazali sprememb. Številke so se znatno povečale v Latviji (+28 %), Sloveniji (+22 %), Avstriji (+19 %) in na Nizozemskem (+13 %), medtem ko so se zmanjšale na Cipru (–21 %), v Bolgariji (–16 %), Estoniji (–17 %) ter na Finskem (–11 %) in Irskem (–10 %).

Hvala za pozornost!

Omejitev odgovornosti: Navedbe v predstavitvi lahko odražajo mnenje avtorja. Čeprav je predstavitev pripravljena z največjo mero skrbi za pravilnost in ažurnost, je avtorjeva kazenska in civilna odgovornost za stvarne in pravne napake izključena in ne odgovarja za nikakršno neposredno ali posredno škodo, ki bi lahko uporabniku nastale zaradi uporabe morebitnih napačnih ali netočnih informacij, objavljenih v predstavitvi. Navedbe v predstavitvi nujno ne zajemajo in natančno ne reproducirajo uradnega besedila posameznega predpisa.